

«26» січня 2023 р.

№ 24

Еко-вчинок на захист пернатих!

Пернаті як біологічна зброя від шкідників та біозахист лісів, парків і садів

Птахи – окраса нашого життя. Вони зачаровують своїм співом, поведінкою і надають природі неповторного колориту. Пернаті – наші помічники, бо доглядають за деревами і поїдають комах. Роблять те, що людям не під силу – рятують наші ліси, парки і сади від шкідників.

Поїдаючи комах, птахи масово винищують їх у великій кількості, чим запобігають загрозі виникнення та розмноження осередків особливо небезпечних шкідників рослинного світу. Для більшості птахів ліс, парк, сад слугує місцем поселення, розмноження та харчування. Пернаті розносять у лапках та дзьобі насіння, плоди дерев і кущів, завдяки цьому розростаються наші зелені масиви, які є постачальниками кисню для всього живого на планеті.

Сьогодні уся жива природа України постала перед загрозою зникнення.

рф веде бойові дії на заповідних територіях міжнародного та європейського значення. Знищує середовища існування рідкісних і ендемічних видів та оселищ. Це може змінити поведінку птахів, включаючи міграцію.

Через Україну проходять 3 основні міграційні шляхи птахів:

- уздовж лісової смуги Полісся і на півночі Лісостепу;
- Азово-Чорноморський із найбільшою кількістю перелітних птахів;

- Дніпровський – проходить уздовж річки Дніпро та його притоки Десни. Його використовують водоплавні та прибережні птахи – гуси, качки, гагари, кулики, мартини, крячки та інші.

Іноді птахи утворюють міграційні коридори на окремих ділянках, де є водойми. «Болючим» прикладом впливу війни на птахів стали наслідки захоплення у 2014 році росією водно – болотного угіддя «Крива коса» на азовському узбережжі. Після того, як у 2015 році окупанти почали використовували його для воєнних цілей, там зникло гніздове угруповання.

Україна втратила місця гніздування:

- кучерявого пелікана;
- найбільшої у Європі колонії з 3 тисяч пар червонокнижного мартина каспійського;
- близько 60 тисяч пар рябодзьобих крячків.

Ми не виключаємо, що через бойові дії деякі унікальні осередки ендемічних видів можуть просто зникнути.

Останнім часом в Україні все більшого поширення набувають «інтенсивні» методи охорони рідкісних видів, засновані, на відміну від «екстенсивних» (заборона видобутку, створення охоронюваних природних територій, консервація геному тощо), на активному втручанні людини в життя виду, який намагаються врятувати. Вони особливо необхідні там, де звичайні способи охорони вже не дають результату через сильні антропогенні зміни середовища проживання або катастрофічно низьку чисельністю. Стосовно до охорони рідкісних видів птахів, біотехнічними заходами можна назвати діяльність людини щодо оптимізації умов проживання рідкісних видів з метою підвищення або стабілізації їх чисельності. В Україні використовується лише незначна їх частина цих заходів: розведення і реакліматизація, підживлення, влаштування штучних гніздівель і деякі інші.

Основні етапи та методи роботи біотехнічних заходів.

Підготовчий.

Потрібно визначити коло рідкісних видів птахів регіону (не обов'язково «червонокнижних»), яким необхідна і реальна допомога шляхом проведення біотехнічних заходів. При цьому потрібно враховувати: 1) наскільки даний вид потребує допомоги; 2) він повинен мати хоча б мінімальну чисельність в регіоні, яка дозволить оцінити ефективність проведених заходів (не доцільно тому братися за допомогу виду, який на території регіону практично не зустрічається); 3) можливості місцевих організацій.

Визначення кола біотехнічних заходів.

По-перше треба визначити ті заходи, які реально зможуть підняти або хоча б стабілізувати чисельність цього виду в регіоні. Для цього вони повинні бути спрямовані, насамперед, на нейтралізацію основних факторів, що лімітують чисельність. Наприклад, марно будувати штучні гнізда для рідкісних птахів, якщо для них немає відповідної кормової бази.

Проведення конкретних заходів.

Потрібно прагнути залучати до співпраці різні державні та громадські організації, використовувати їх як джерело фінансування, будматеріалів і т.д.

Вивчення ефективності проведених заходів.

Для того, щоб з'ясувати, чи є який-небудь сенс від таких заходів, чи потрібно проводити їх далі, чи слід вносити певні зміни тощо, треба уважно стежити за тим, як впливають біотехнічні заходи на даний вид — по можливості проводити періодичні обліки чисельності, з'ясувати використання штучних гніздівель, виживаність випущених з розплідника тварин та ін.

Пропаганда.

Необхідно всіляко пропагувати успішно проведені біотехнічні заходи, їх впровадження у широку практику, проводити всілякі акції підтримки.

Необхідні біотехнічні заходи:

1. Оптимізація умов розмноження (створення штучних місць розмноження і захист існуючих, підтримання оптимального стану).
2. Оптимізація захисних умов середовища проживання (створення заростей і різних укриттів).
3. Оптимізація умов зимівлі (створення укриттів для зимівлі).
4. Оптимізація кормової бази (посадка кормових рослин, підживлення, поліпшення природних водопоїв і влаштування штучних водопоїв і ін.).
5. Захист від стихійних лих і наслідків людської діяльності (захист від паводків, зниження загибелі тварин на лінії електропередач).
6. Створення реабілітаційних центрів для рідкісних видів (за участю фахівців і працівників відповідних відділів зоопарків), а також розповсюдження методик виходжування поранених і хворих птахів.

Методику проведення різних біотехнічних заходів, організацію кампаній по їх пропаганді та широкому впровадженню доцільно спочатку відпрацювати на більш звичайних видах. Наприклад, будівництво штучних гніздівель для хижих птахів і чорного лелеки — на білому лелеці. Привчивши населення до проведення біотехнічних заходів для більш звичайних видів, легше буде перейти до рідкісних. В силу малої чисельності рідкісних видів біотехнія на перших порах може не дати відчутних результатів, а це призведе до втрати інтересу до неї у багатьох функціонерів та інших зацікавлених осіб. Якщо ж будуть певні попередні успіхи, подібного результату можна буде уникнути.

При здійсненні біотехнічних заходів потрібно враховувати їх необхідність. Якщо природа може обійтися своїми силами, якщо можна обмежитися підтримуючими заходами, проведення багатьох «інтенсивних» заходів недоцільно. Не можна перетворювати птахів на утриманців і ще більше посилювати їх залежність від людини. Перед здійсненням заходів, що приводять до значних змін у природному середовищі, потрібно добре продумати і передбачити можливі наслідки — причому не тільки для видів, на які ці біотехнічні заходи спрямовані. Слід враховувати, що для ряду робіт

(відлов, розселення, утримання у розплідниках і ін.) необхідно спеціальний дозвіл органів, що відають охороною тваринного світу.

Наша мета – попередити зменшення чисельності та зникнення птахів, підтримувати різноманіття їх видів у природі шляхом збереження та охорони ключових екосистем, що є визначальними для птахів і людей.

Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді Міністерства освіти і науки України запрошує долучитися юним натуралістам різних поколінь до участі у природоохоронних конкурсах, акціях, операціях «Годівничка», «День зустрічі птахів», «Всесвітній день водно-болотних угідь» з метою збереження орнітофауни України, біорізноманіття для відновлення балансу в екосистемі. Подбайте про птахів і вони подбають про нас! А ти здатний на еко-вчинок для майбутнього нашої країни?

Директор

A handwritten signature in blue ink, written in a cursive style, positioned above the name of the director.

Володимир ВЕРБИЦЬКИЙ